

BİREYLERİN MÜSTAKİL BAHÇELİ KONUT TALEBİNE COVID-19 PANDEMİSİ'NİN ETKİSİ: ERZURUM KENTİ ÖRNEĞİ

Sema Nur ÖZKURT KAYA¹, Işık SEZEN^{2*}

¹Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

sema.nurozkurt.kaya@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5894-2314

^{2*}Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

isiksezen@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0304-9072

Özet

Bu araştırmanın amacı; COVID-19 pandemisi sürecinde bireylerin müstakil bahçeli konutlara taleplerini tespit etmektir. Araştırma materyalini COVID-19'un yoğun olarak yaşandığı 2020-2021 yıllarında Erzurum kenti örneğinde satın alınan/kiralanan müstakil bahçeli konutlar, ev sahibi/kiracılara uygulanan anket formları, COVID-19 ve müstakil bahçeli konutlarla ilgili literatürler oluşturmaktadır. Araştırmanın yöntemini etüt, veri toplama, analiz ve değerlendirme aşamaları oluşturmaktadır. Erzurum kentinde 2020-2021 yıllarında müstakil bahçeli konut alan/kiralayan bireylere uygulanan anketlere istatistiksel analizler yapılmıştır. Anket verilerinden elde edilen bulgulara göre; katılımcıların %68,6'sının müstakil bahçeli ev almasını/kiralamalarında COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğu, %75,7'sinin pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı/kiralamayı düşünmediği anlaşılmıştır. Araştırmada, bireylerin müstakil bahçeli konutlara taleplerinde COVID-19 pandemisinin artışa neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müstakil Bahçeli Konut, COVID-19 Pandemisi, Erzurum

THE EFFECT OF COVID-19 PANDEMIC ON INDIVIDUALS' DEMAND FOR DETACHED GARDEN HOUSING: THE EXAMPLE OF ERZURUM CITY

Abstract

The purpose of this research; To determine the demands of individuals for detached houses with gardens during the COVID-19 pandemic. The research material consists of detached houses with gardens purchased/rented in the example of Erzurum city in 2020-2021, when COVID-19 was intense, survey forms applied to homeowners/tenants, and literature on COVID-19 and detached houses with gardens. The method of the research consists of survey, data collection, analysis and evaluation stages. Statistical analyzes were made on the surveys applied to individuals who bought/rented houses with detached gardens in the city of Erzurum in 2020-2021. According to the findings obtained from the survey data; It was understood that 68.6% of the participants had an impact on the COVID-19 pandemic in purchasing/renting a house with a detached garden, and 75.7% did not consider buying/renting a house with a detached garden before the pandemic. The research concluded that the COVID-19 pandemic caused an increase in individuals' demand for detached houses with gardens.

Keywords: Detached House With Garden, COVID-19 Pandemic, Erzurum

1.GİRİŞ

Salgın hastalıklar dünya tarihinin en önemli konularından bir tanesidir. Geçmişte yaşanan salgın hastalıklar göze alındığında yaşananların göz ardı edilemeyecek gerçekler olduğu anlaşılmaktadır. Dünya tarihinde görülen Kara Veba Salgını, Kolera Salgını ve İspanyol Gribi gibi yıkıcı etkileri çok yüksek olan pandemi dönemleri yaşanmıştır. Yaşanan salgınlarla sosyal hayatta önemli değişiklikler gerçekleşirken ekonomik hayatın da etkilendiği süreçler olmuştur (Tekin, 2021).

İlk olarak 2019 yılı Aralık ayında görülen COVID-19 hastalığı Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmış olup ölüm oranları önceki salgınlara oranla daha düşük olduğu bilinmektedir. COVID-19 salgınıyla birlikte hem sosyal hayat hem de yapıli çevrelerin kullanım şekilleri daha önce öngörülmemiş biçimde dönüşüme uğramış ve dönüşüm süreci devam etmektedir (Ak, 2020).

COVID-19 pandemisi son yılların en önemli krizi olarak ortaya çıkmasıyla toplumsal hayatın tüm alanlarında etkisini göstermiş ve gelecekle ilgili belirsizlikler oluşturmuştur. Bu süreçte küresel hareketlilik sekteye uğramış ve birçok alanda durgunluklar yaşanmıştır. Yaşanan bu değişimlerin pandemi sonrasında da insan ilişkilerini ve toplumsal hayatı etkileyeceği düşünülmektedir. Küresel boyutta yaşanan bu stres ortamının devam etmesinin kaçınılmaz olduğu ifade edilmektedir (Tufan vd., 2020).

Salgının oluşturduğu endişe ve kaygı insanların psikolojileri ve tercihleri üzerinde etkiler oluşturmaktadır. Bu etkilerin en yoğun hissedildiği mekânlardan biri şüphesiz ki içerisinde fazla zaman geçirilen konut tercihlerinde kendisini göstermektedir (Tosun ve Fırat, 2012). Pandemi sürecinde sokağa çıkma sınırlamalarının olduğu dönemlerde konutlarda fazlasıyla vakit geçirilmek zorunda kalan kullanıcılar yaşadıkları alanları daha fonksiyonel kullanmak için çözüm arayışları içerisine girmiştir. Bu süreçte yazlıklar, bahçeli konutlar önem kazanmıştır (Güney Yüksel, 2022).

Konut kavramı fiziksel, mekânsal, sosyal, kültürel ve duygusal olarak çok kapsamlı bir yapıdır. 20. yüzyılın başından itibaren popüler hale gelmiş ve yıllarca sadece mimarlık alanında üzerine çalışılmakla kalmayıp birçok farklı disiplin tarafından da tanımlanmış ve araştırılmıştır. Mekânsal yaklaşımların yanı sıra pek çok tarihsel, toplumsal, zihinsel ve psikolojik yorumlara, farklı yaklaşımlara da rastlanmakta ve konutun çeşitli özellikleri ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla mimarlık alanında kavram, diğer disiplinlerden de nasibini alarak, aslında bir mekân önerisine ek olarak bir yaşantı tanımına da denk düşmektedir (Ekenyazıcı Güney ve Tulum, 2021).

Salgın süreci, kullanıcının kendisini güvende hissettiği konutunda gün ışığı ve temiz havadan en verimli şekilde faydalanabilmesi amacıyla bahçe, balkon, çatı bahçesi, teras, avlu gibi konutla bağlantılı açık mekân planlamalarına da kapalı mekân planlamaları kadar önemsenmelidir. Sözü edilen mekânlar insanların yeşil alanla buluşabildiği bölgeler olmaktadır (Dietz vd., 2020). COVID-19 pandemisi açık yeşil alanlara olan talebi artırmıştır. Sokağa çıkma yasaklarının olduğu dönemlerde büyük yeşil alanların yürüyüş mesafesinde olmaması, park ve bahçelerin dağılımındaki yetersizliklerden dolayı insanlar yeşil alanlara ulaşamamıştır. Bu dönemde bahçeli konut ve sitelerde yaşayan bireyler doğaya ulaşmanın rahatlığını yaşamışlardır (Beyazıt Solak ve Kısakürek, 2022).

Özellikle metropollerde salgın öncesinde mimarinin yoğun olarak dikey yönde tercih edildiği görülmektedir. Şehir merkezindeki alanların sınırlı olması ve bundan dolayı arsa fiyatlarının yüksek oluşu insanları bu mimari tasarım yaklaşımına yönlendirmiştir. Dikey mimarinin tercih edilmesiyle kent için nüfus yoğunlukları ve hareketlilik artmıştır (Şumnu, 2020).

Tek merkezli şehir planlamasından ziyade çok merkezli şehir planlamasına geçişle, dikey mimari yerini yatay mimariye bırakabilecektir. Yatay mimariyle, özellikle hareketliliğin olduğu mekânlarda daha az fiziki temas, doğaya daha yakın bir mimari çizgi meydana getirebilmeyi uygulanabilir kılarak daha sağlıklı bir yaşam ortamı oluşturulabilir. (Capolongo et al., 2020).

Pandemi sonrası, insan sağlığını önemseyen apartman konut yaklaşımında; kişinin rahatlamasına ve dolayısıyla iyileşmesine katkı sağlayacak pencere konumlandırmalarına ve yeterli aydınlatmaya önem verilmelidir. Yatak odaları biyolojik saate uygun uyku sağlayarak yeterli dinlenmeye olanak verecek, oturma odaları iyi bir hava kalitesine sahip olacak, doğal olarak havalandırılacak şekilde tasarlanmalıdır. Balkonlar da işlevine uygun planlanmalıdır (Peters ve Halleran, 2020).

Salgın süreci insanların günlük yaşamında ve hatta bir binada kalma şekillerinde çarpıcı değişikliklere neden olmuştur. Virüsün patlak vermesiyle, yayılmasını önleyebilmek için evler vazgeçilmez birer mekân haline gelmiştir. Fakat son zamanlarda planlanan evlerin insanların ihtiyaçlarına yeterli gelmediği görülmüştür. Bu nedenle evlerde tam anlamıyla virüs izolasyonu sağlanamamıştır. Bu sebeple mimarların yeni barınma modelleri geliştirmeleri beklenmektedir (Putra, 2021).

COVID-19 salgını ülkemizde ilk vakaların görülmeye başlandığı 2020 yılı Mart ayı itibarıyla hayatımızın hemen her alanı etkilenmiş olup, bu süreçte de bireylerin tercihlerinde de değişiklikler olmuştur. Bu değişimler birçok alanı etkilemiş ve konut sektörü bu değişikliklerden etkilenen sektörlerden birisi olmuştur. Çünkü pandemi sürecinde insanlar vakitlerinin çoğunu evlerinde geçirmek durumunda kalmıştır. Sektörlerin bazıları evden çalışmayı uzun bir süre yürütmüş, böylece evler tam olarak bir yaşam alanı haline almıştır. Mevcut durumda bile önemli olan ev tercihi pandemi dönemiyle daha da önem kazanmıştır. Salgının yaşattığı stres ve kaygının insanların psikolojik sağlıkları üzerine de olumsuz etkileri olmuştur. Olumsuz etkilerinin olduğu düşünülen diğer bir unsur ise kalabalık apartman daireleridir. Evde daha fazla vakit geçirilmesinden dolayı insanlar daha ferah mekân arayışına başlamışlardır. Bu sebeple kentlerden uzak, müstakil bahçeli evlere olan talep artmıştır (Gönen ve Çetinkaya, 2021).

Pandemide uygulanan önlemlerden dolayı, zaten evde kalmaya mecbur olan kişilerin bir de evin dışına çıkamıyor olması, insanların artık daha fazla zaman geçirdiği yaşam alanlarını satın alırken daha çok kriteri göz önünde bulundurmalıdır. Pandemi sürecini müstakil evlerinde geçiren kişilerin şanslı olduğu düşünülmektedir. Müstakil evlerinde yaşayanlar buldukları yerde daha az insanla etkileşimi olacaklardır. Öte yandan evin bahçeli olması insana hareket alanı verecek, en azından bahçede hava alma ve rahatlama imkânı bulacaktır. Böylece kişiler ruhsal açıdan olumlu yönde etkilenecektir. Bütün bu artılar göze alındığında COVID-19 salgınının bireylerde konut seçimine yön vereceği düşünülmektedir.

COVID-19 salgını yeni salgınların yaşanabileceğini düşündürmektedir. Konut yatırımları genel olarak uzun süreli yatırımlar olduğundan, insanların tercihlerinin buna göre biçimlenmesi mümkündür. Nüfusun artması, arsa maliyetlerin yükselmesi sınırlı kaynaklardan ve insanların şehirden fazla uzaklaşamayışından dolayı herkes için müstakil ev yaşantısı mümkün olmayacaktır. Bu hususlar göze alındığında konut sektörünün gelecekteki yönelimleri değişecektir. Pandemi sonrası kısıtlamalarla birlikte insanların yaşam alanlarında değişiklik yapmak istemesi, süreçte doğal karşılanabilecek bir durumdur (Gönen ve Çetinkaya, 2021).

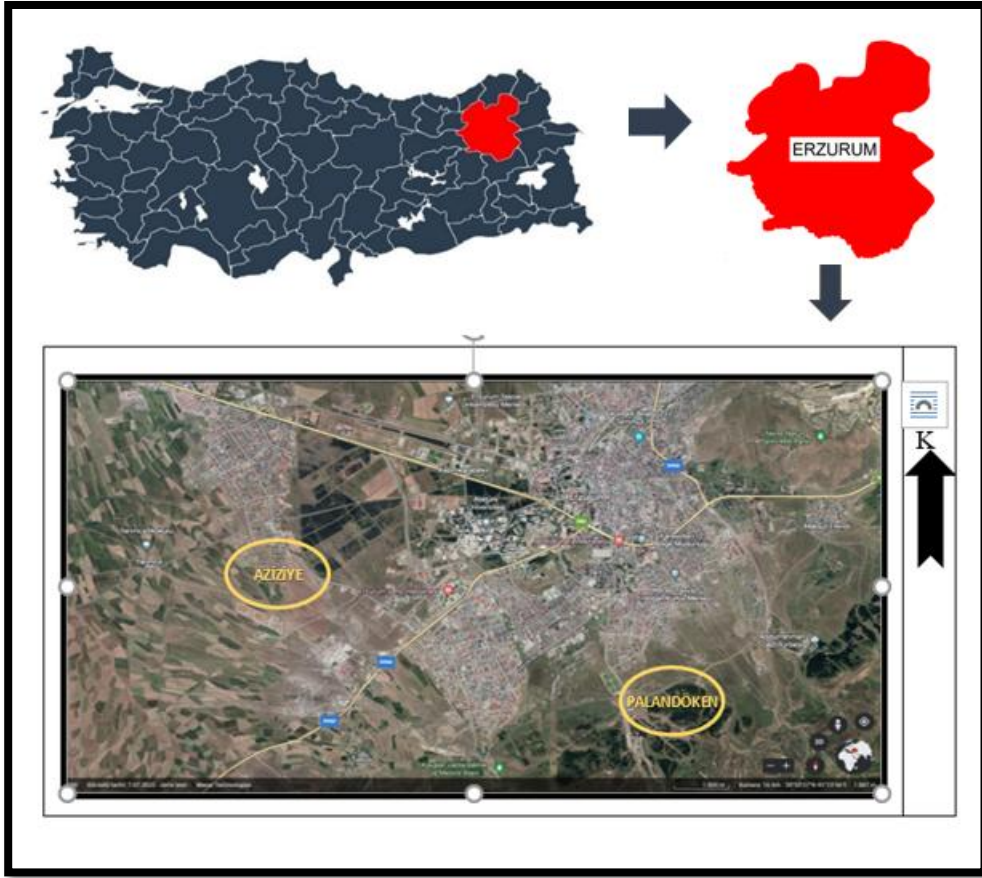
Bu araştırmada; COVID-19 pandemisi sürecinde bireylerin müstakil bahçeli konutlara taleplerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda Erzurum kenti örneği ele alınmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma materyalini; Erzurum kent merkezinde yaşayan insanların COVID-19 pandemisi sürecinde müstakil bahçeli evlere talebini tespit etmek için hazırlanan anket formları, COVID-19 ve müstakil bahçeli evlerle ilgili yapılmış literatürler, çalışma alanı olarak belirlenen Erzurum'un 3 merkez ilçesi oluşturmaktadır. Müstakil bahçeli evlere talebi belirlemek için çalışma alanı olarak ele alınan merkez ilçeler Aziziye, Palandöken ve Yakutiye'dir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)'nin 2022 verilerine göre Aziziye'nin nüfusu 65553, Palandöken'in 177374, Yakutiye'nin 190373'dir. Merkez ilçelerden oluşan toplam kent nüfusu 433306'dır. Doğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük kenti olan Erzurum oldukça eski bir yerleşim birimidir. Palandöken Dağı eteklerinde kurulmuştur.

Yakutiye sınırları içinde kentin eski yerleşim bölgeleri bulunmakta, müstakil bahçeli konut yapılan yeni yerler bulunmamaktadır. Palandöken ve Aziziye ilçesinde sonradan kurulan yerleşim alanları bulunmakta ve hala yeni yerleşim alanları kurulmaktadır. Pandemi döneminde de Palandöken ve Aziziye'de yapılan veya mevcut olan müstakil bahçeli villaları satın alan veya kiralyan halka anket çalışması uygulanmıştır. COVID-19'un etkileri hala devam etmektedir. Fakat çalışma programının takvime uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için 2020-2021 döneminde anket uygulaması yapılmış ve bu dönem içinde yeni yapılan müstakil bahçeli konutlara taşınanlara anket uygulaması yapılmıştır. Aziziye Belediyesi'nden alınan verilere göre pandemi sürecinin yaşandığı 2020-2021 döneminde 94 tane müstakil bahçeli konut yapılmış ve bu konutlarda sahipleri veya kiracıları oturmaktadır. Palandöken Belediyesi'nden alınan verilere göre bu süreçte 37 müstakil bahçeli ev yapılmış ve bu konutlarda sahipleri veya kiracıları oturmaktadır.

Şekil 1'de çalışma alanı il sınırları içinde müstakil bahçeli konutların harita üzerinde gösterimi verilmiştir.

Şekil 1. Müstakil bahçeli konutların Erzurum'daki konumları

Şekil 2'de müstakil bahçeli konutlarda anketin uygulanış anını gösteren görseller verilmiştir.

Şekil 2. Müstakil bahçeli konutlarda anket uygulanışı (Temmuz 2021)

Araştırmanın yöntemi; etüt, veri toplama, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Birinci aşamayı etüt çalışmasına konu olan müstakil bahçeli evlerin ilçelere bağlı olduğunun tespit edilmesi oluşturmaktadır. Bunu yaparken müstakil bahçeli konutlar için Erzurum merkez ilçeleri olan Aziziye, Palandöken ve Yakutiye ilçe belediyeleriyle görüşmeler yapılmış olup söz konusu dönem içerisinde Yakutiye Belediyesi sınırları içinde yeni inşa edilen müstakil bahçeli konut olmadığı öğrenilmiştir. İkinci aşamada pandeminin yaşandığı dönem olan 2020-2021 yıllarında inşa edilen müstakil bahçeli konutlar için müstakil yapılaşma olduğu Aziziye ve Palandöken belediyelerinden villa yapımı için verilen ruhsat sayıları öğrenilmiştir. Üçüncü aşamada Erzurum'da COVID-19 pandemi sürecinin müstakil bahçeli konutlara talebi tespit etmek için hazırlanmış olan anket belirlenen örneklem kitleye elektronik ortamda Google Forms aracılığı ile uygulanarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Erzurum'da pandemi sürecinde müstakil bahçeli ev satın alan/kiralayanların toplam sayısı belirlendikten sonra pandemi koşulları ve özel mülklerinde rahatsızlık

vermeden bahçelerinde anket uygulamayı kabul edenlere ve ulaşılabilecek odak bir grup belirlenerek elektronik ortamda anket uygulaması yapılmıştır. Anketlerin istatistiksel analizinde SPSS 20.0 versiyonu kullanılarak frekans analizi, Ki-Kare testi ve T testi yapılmıştır.

Evren büyüklüklerini belirlemek amacıyla ilk aşamada TÜİK verilerine göre ortalama hane halkı sayıları kullanılmıştır. Evreni temsil eden katılımcılara uygulanan anketler TÜİK verilerine göre hesaplanan örnekleme büyüklük değerinin sayıca üzerinde yapılarak gerçek ortalama birey sayıları hesaplanmıştır. Bu doğrultuda elde edilen anket verilerine göre müstakil bahçeli konut için ortalama hane halkı sayısı 5 kişiden oluştuğu tespit edilmiştir.

Aziziye Belediyesi'nden alınan verilere göre pandemi sürecinin yaşandığı 2020-2021 döneminde 94 tane, Palandöken Belediyesi'nden alınan verilere göre de bu süreçte 37 tane müstakil bahçeli konut yapılmış ve bu konutlarda sahipleri veya kiracıları oturmaktadır. Böylelikle pandemi sürecinde inşa edilen ve taşınılan müstakil bahçeli konutların toplam sayısı 131 olarak hesaplanmıştır. Anket uygulamaları aşamasında evlerde yaşayan ortalama birey sayısının 5 kişi olduğu belirlenmiştir.

Anket uygulanacak olan örneklem büyüklüğünün saptanmasında İslamoğlu (2003), Özdamar (2003), Büyüköztürk vd. (2008) ve Yazıcıoğlu (2004)'nun kullandığı basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Evren büyüklüğü 655 (131x5) olarak hesaplanmış olup örneklem büyüklüğünün saptanmasında aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$n = \frac{Z^2 NPQ}{ND^2 + Z^2 PQ}$$

n = Örnek Büyüklüğü

Z = Güven katsayısı (1,96)

P = Ölçülmek istenen özelliğin kitle bulma ihtimali (%95 = 0,95)

Q = 1-P (0,05)

D= Kabul edilen örnekleme hatası (%5= 0,05)

N = Ana kütle büyüklüğü (655)

n=1,96² x655x0,95x0,05/655x0,05²+1,96²x0,95x0,05=66

Yapılan anketler üzerinden 43 adeti çevrimiçi, 27 adeti yüz yüze yapılan 70 anket değerlendirmeye alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu araştırmada örnekleme büyüklüğü 66 olarak hesaplanmış fakat 70 kişiye anket uygulanmıştır. Ankete katılım sağlayan kişilerin demografik özellikleri Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Anket uygulanan müstakil bahçeli konut sakinlerinin demografik özellikleri

Demografik Özellikler	Cinsiyet	Kadın (F)		Erkek (F)		Toplam (N)
		Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	
Yaş	18-25	10 (%14,2)	10	11,4 (%44)	11,4	70 kişi
	26-35	45,7 (%26)	45,7	18,8 (%6)	18,8	
Medeni Durum	Evli	57 (%81,4)	57	Bekar	13 (%18,6)	70 kişi
	0-3000	2 (%2,9)	2	3000-5000	2 (%2,9)	
Gelir	3000-5000	12 (%17,1)	12	5000-7000	12	70 kişi
	7000-9000	8 (%11,4)	8	9000 ve üstü	46 (%65,7)	
Eğitim	İlkokul			Ortaokul		70 kişi
				Lise		
				Önlisans		70 kişi
				Lisans		
				Y.Lisans		70 kişi
				Doktora		

	3 (%4,3)	2 (%2,9)	12 (%17,1)	5 (%7,1)	29 (%41,4)	11 (%15,7)	8 (%11,4)
Meslek	Memur	Özel Sek.	Esnaf	Ev Kadını	İşsiz	Öğrenci	Diğer
	32 (%45,7)	8 (%11,4)	5 (%7,1)	13 (%18,6)	2 (%2,9)	9 (%12,9)	1 (%1,4)

Katılımcıların yaklaşık %58'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bundan dolayı kadınların bu tür çalışmalara verdiği desteğin daha çok olduğunu düşündürmektedir. Demografik yapılarına bakıldığında üst gelir seviyesinde, eğitimlerinin çoğunlukla yüksek ve mesleklerinin ise memur kesiminde kümelendiği görülmektedir. Katılımcılara evdeki birey sayısı sorulmuş 2 (%2,9)'si 2, 8 (%11,4)'i 3, 28 (%40)'i 4, 24 (%34,2)'ü 5, 1 (%1,4)'i 6, 7 (%10)'si 7 kişi olduğunu belirtmiştir. Ortalama birey sayısının 5 olduğu belirlenmiştir. Müstakil bahçeli ev satın alma/kiralamalarında COVID-19 pandemisinin etkisini ne oranda olduğunu saptamaya yönelik bazı sorular sorulmuş ve verilen yanıtlar kişi sayısı ve yüzdelik oranları ile Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Soru-cevap yüzdeleri

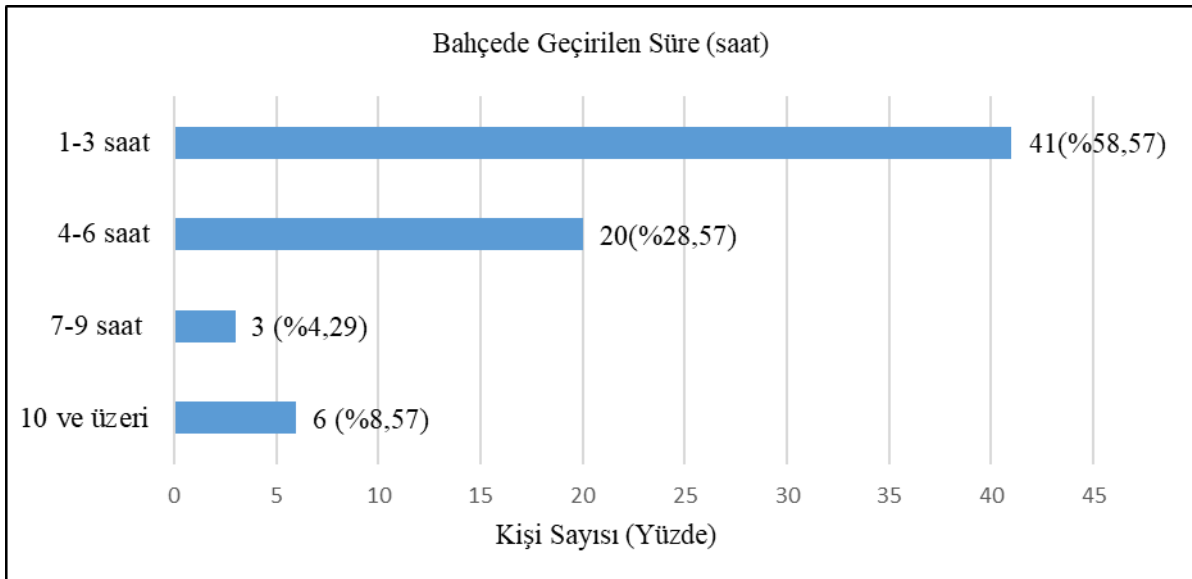
Sorular	Toplam (N)	
Müstakil bahçeli ev almanızda/kiralamanızda COVID-19 pandemisinin etkisi oldu mu?	Evet (F)	Hayır (F)
	48 (%68,6)	22 (%31,4)
Pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı/kiralamayı düşünüyor muydunuz?	Evet	Hayır
	17 (%24,3)	53 (%75,7)
Evinizin bahçeli olmasını istemenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	Hayır
	66 (%94,3)	4 (%5,7)

Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcıların yaklaşık %69'u müstakil bahçeli ev almalarında ya da kiralamalarında COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğunu ifade etmektedir.

Katılımcıların yaklaşık %76' sını pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı ya da kiralamayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Buna karşın katılımcıların yaklaşık %69' u bu süreçte müstakil bahçeli ev satın almış veya kiralamıştır.

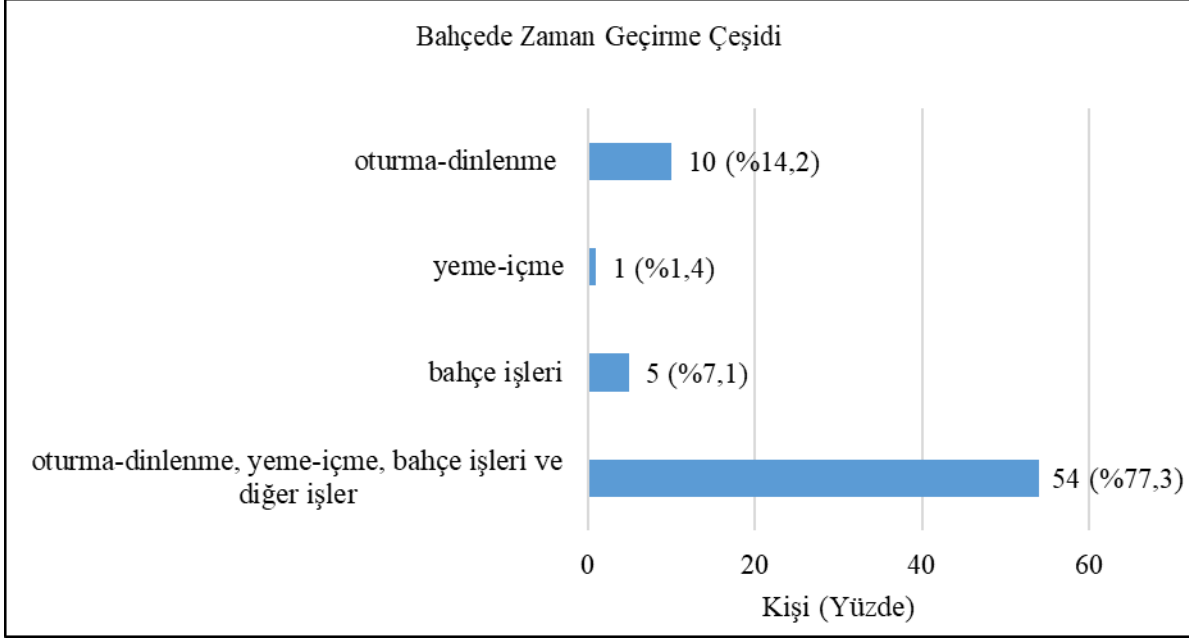
Katılımcıların yaklaşık %94'ü evlerinin bahçeli olmasını istemelerinde COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğunu ve açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedir.

Katılımcılara pandemi sürecinde günde kaç saat evlerinin bahçelerinde zaman geçirdikleri sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 4'de verilmiştir.

Şekil 4. Bahçede geçirilen süre (saat)

Evlerinin bahçelerini kullanan katılımcıların %58,57'si günde 1 ile 3 saat arası, %28,57'si 4 ile 6 saat arası, %4,29'u 7 ile 9 saat arası, %8,57'si 10 saat ve üzeri zaman geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılara evlerinin bahçesinde pandemi sürecinde nasıl vakit geçirdikleri sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 5' de verilmiştir.

Şekil 5. Bahçede zaman geçirme şekli

Katılımcıların evlerinin bahçesinde pandemi sürecinde vakit geçirme şekillerine verdikleri yanıtlara göre bahçe kullanımını çeşitlendirenlerin oranı yaklaşık %77'lik oranla en çok oturma-dinlenme, yeme-içme, bahçe işleri ve diğer işleri için zaman ayırdıkları görülmektedir. Katılımcılara "Siz veya birlikte yaşadığınız aile bireylerinden COVID-19'a yakalanan oldu mu?" şeklinde bir soru sorulmuş ve alınan yanıtlara göre %40 (28 kişi)'inin yakalandığı, %60 (42 kişi)'inin yakalanmadığı görülmüştür. Katılımcıların COVID-19 virüsüne yakalanmamalarında müstakil bahçeli evde ikamet etmelerinin ve virüse yakalanma durumunda tedavi sürecine etkisinin olup olmadığı konusundaki düşüncelerini saptamak için Tablo 3' deki ifadeler sunulmuş ve katılım düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 3. COVID-19 virüsüne yakalanmada veya tedavi sürecinde müstakil bahçeli konutların etkisi

COVID-19 virüsüne yakalanmamada veya tedavi sürecinde müstakil bahçeli konutların etkisi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam (N)
	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	
Ben ve aile bireylerimden herhangi birinin COVID-19'a yakalanmamış olmasının evimin müstakil bahçesinin olması ve zamanımızın çoğunu bahçemizde geçiriyor olmamızla ilgili olduğunu düşünüyorum.	8 (%11,4)	21 (%30)	14 (%20)	14 (%20)	13 (%18,6)	70 kişi
Hane halkı veya hane halkından herhangi birisinin COVID-19'a yakalanmış olması durumunda müstakil bahçeli evimizin olmasının tedavi sürecine olumlu etkisi olduğunu/olacağını düşünüyorum.	9 (%12,9)	4 (%5,7)	6 (%8,6)	24 (%34,2)	27 (%38,6)	

Katılımcıların müstakil bahçeli evde yaşıyor olmalarının COVID-19' a yakalanmada etkisinin olmadığı yönünde düşüncenin ağırlıklı olmalarına rağmen hastalık durumunda iyileşmeye katkısının olduğu veya olacağı yönünde katkısının olduğunu düşünenlerin oranı yaklaşık %73 olarak belirlenmiştir. Tablo 4'de demografik özellikler ile bireylerin müstakil bahçeli konutlara olan talebine COVID-19 pandemisinin etkisinin

belirlenmesine yönelik düşünceleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için SPSS 20.0 versiyonu kullanılarak frekans analizi ve Ki-Kare testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Demografik özelliklerin COVID-19 pandemi sürecinin müstakil bahçeli konutlara olan talebe etkisi

Demografik Özellikler	COVID-19 Pandemi Sürecinin Müstakil Bahçeli Konutlara Olan Talebe Etkisini Saptamaya Yönelik Düşünceler	Önem Seviyesi (P)
Yaş	Pandemi sürecinde evinizin bahçesinde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz?	0,035*
Gelir	Pandemi sürecinde evinizin bahçesinde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz? Pandemi sürecinde bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,045* 0,045*
Eğitim	Pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı/kiralamayı düşünüyor muydunuz?	0,027*
Medeni Durum	Pandemi sürecinde bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,027*

Tablo 4’de Önemli (P<0,05) *, Çok Önemli** (P<0,01)

Tablo 4’e göre yaş ile katılımcılar pandemi sürecinde evlerinin bahçesinde günde yaklaşık geçirdikleri zaman arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Bahçeli evlerin fiziksel mesafe için daha ideal olduğu anlaşılmıştır. Gelir ile katılımcılar pandemi sürecinde evlerinin bahçesinde günde yaklaşık geçirdikleri zaman arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Gelir ile katılımcılar pandemi sürecinde bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Eğitim ile katılımcıların pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın alma ya da kiralama düşünceleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Medeni durum ile katılımcıların pandemi sürecinde bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

4. TARTIŞMA

COVID-19 salgını, insanların fiziksel sağlığını etkilediği gibi psikolojik sağlıkları üzerine de olumsuz etkileri olmuştur. Zeybek vd. (2020)’ne göre bireylerin hem fiziksel hem de psikolojik sağlığını tehdit eden COVID-19 salgını %0,5 ile %3 arasında değişen ölüm riskine sahip olmuştur. Pandeminin başlamasından kısa bir süre sonra insan hayatında geri dönüşü olmayan sonuçları doğurmuştur. Ortaya çıkış nedeninin tam olarak bilinmemesi, virüsün kontrol altına alınamaması ve dünyadaki tüm bireylerinin potansiyel risk altında olması salgını küresel bir travmaya dönüştürmüştür.

Bu duruma karşı insanların doğaya yönelimleri artmış ve yaşam tarzlarında değişikliklerin olmasına neden olmuştur. Salgının yayılmasıyla birlikte insanlar kalabalıktan uzak yerlere yönelmişlerdir. Kentlerden kırsal alanlara göçler artmış, apartman dairelerinde bunalan insanlar müstakil bahçeli evlere taşınmak istemiştir. Memiş vd. (2023)’e göre; COVID-19 salgını, var olan yerleşim yapıları üzerinden yeni tartışmaları gündeme getirmiştir. Bu tartışmalardan birisi kırsal alanlarla ilgilidir. Salgın sürecinde kırsal alan, kentsel alanda oluşan risklerden uzaklaşmak isteyenler ile risk altında olan ve ekonomik açıdan kayıplar yaşayan kişilerin sığınma alanına dönüşmüştür. Okumuş (2021)’a göre; salgın döneminde müstakil evler daha çok tercih edilmiş ve bu tercihlerinden dolayı yeni evlere taşınmaların yaşandığı ifade edilmektedir. Ayrıca Tayanç (2021)’a göre; zamanla tercihlerin değişebileceği ve COVID-19 süreciyle insanların ev tercihlerinde de müstakil bahçeli evlere yöneliş olduğu ifade edilmektedir. Gönen ve Çetinkaya (2021) da Uşak ili örneğinde pandemi öncesi ve sonrası müstakil bahçeli evlere talepteki değişimi belirlemek için yaptığı araştırmasında 2016-2020 yılları arasında ele almıştır. Pandeminin olduğu dönemde pandemisiz döneme kıyasla ciddi oranda müstakil bahçeli evlere talebin olduğunu saptamıştır. Özellikle 2020 Mart ayından itibaren bu artış daha belirgin olmuştur. Aynı şekilde Kılıç (2023) de pandemi sonrasında inşaat sektöründe değişimler yaşanmış, müstakil bahçeli evlere talepte artış olduğunu belirtmiştir.

Bireysel bahçe kullanımının ve açık havaya erişimin mümkün oluşu insanların konut tercihini etkilemiştir. Müstakil bahçeli evler kısıtlamalardan ve insanlarla yakın temastan nispeten az etkilenmek ve dilediğinde temiz havaya erişiminin mümkün olması yaşanan psikolojik olumsuzlukları da iyileştirmektedir. Ekenyazıcı Güney ve Tulum (2021)’a göre müstakil bahçeli evler hem dışarıda olmaya sağlık açısından güvenli şekilde imkân vermesinden hem de bu tip evlerin daha konforlu oluşundan dolayı ideal ev anlayışına uygun olduğu ifade edilir. Şolt (2021)’a göre, salgın hastalıkların etkisiyle evde geçirilen zaman da artmıştır. Buna bağlı olarak bireylerin konuttan beklentileri farklılaşmış, bahçeli evlerin fiziksel mesafe için daha ideal olduğu anlaşılmış, kentlerde konut tercihlerinde farklılaşma söz konusu olmuştur.

COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğunu ve açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedir. Newman and Soderlund (2015) ve Bereitschaft and Scheller (2020) 'e göre salgın sürecinin, konut mimari tasarımında "akılcı açık alan" önerileri hem fiziksel hem de ruhsal yönden önemini ortaya çıkarmıştır. Yaşam alanı içerisinde gün ışığına ve yeşil alan kullanıma yer verilmesiyle insanlardaki kaygı seviyesini azalırken, bağışıklık sistemine de katkı sağlamaktadır. Lehberger vd. (2021) ve Dindar vd. (2023)'e göre Almanya'da yapılan bir çalışmada, pandemi sürecinde bahçesi olan bireylerin, bahçesi olmayanlara göre daha olumlu bir yaşam kalitesine ve ruh sağlığına sahip olduğu belirtilmiştir. Saeedi ve Dabbagh (2021) ve Dindar vd. (2023)'e göre yeşil alanlar bireylerin sağlığı için faydalı fiziksel aktivite imkanları sağlamak ve psikolojik olarak bireyi stresten ve günlük olumsuz ruh halinden arındırabilmektedir.

Özdevecioğlu vd. (2022)'ye göre pandemi sürecinde balkon ve terasları olan konutlar, bahçeli müstakil konutlar önem kazanmıştır.

Kahraman vd. (2021)'nin belirttiği gibi COVID-19 salgını açısından risk grubunda olan 65 yaş üstüne evde kalmaları önerilmiştir. Henden Şolt (2021)'e göre salgın hastalık etkisiyle evde geçirilen zamanın artması bireylerin konuttan beklentilerinde farklılıklar getirmiştir.

Anket sonuçları gelir düzeyi yüksek olup müstakil bahçeli konut gibi daha sağlıklı mekanlarda ikamet etme ve evde fazla zaman geçirebilme şansına sahip olan bireylerin salgın sürecini daha düşük riskle atlattığı ortaya koymaktadır. Akdağ (2023)'a göre COVID-19 salgınında ekonomik yetersizlikten dolayı yetersiz altyapı, sıkışık ve kalabalık mekanlarda ikamet eden insanlar hastalığın yükünü daha ağır yaşamıştır. Akdağ (2023)'ün Bursa metropoliten alanında yaptığı analizler, eğitim düzeyinin ve gelir durumunun yüksek olması salgın riskini azalttığını göstermektedir.

Doğanay ve Çopur (2020)'un Giresun kenti örneğinde yapmış oldukları bir araştırmanın sonuçlarına göre; COVID-19 salgınının sosyal ve kültürel yaşama etkileri cinsiyete göre farklılıklar göstermiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Pandemi bireylerin yaşam tarzını ve tercihlerini de etkilemiştir. Salgın öncesinde konut tercihleri fiyat, depreme dayanıklılık, konum gibi nedenlere göre yapılırken salgın sonrasında bu parametrelerin önüne fiziki mesafeye uygun ve kısıtlamalardan en az etkilenmeyi sağlayacak konut tercihleri de eklenmiştir. Apartman ortak alanlarının diğer insanlarla birlikte kullanımı bu tercihleri etkilemiştir. Fiziki mesafeye uygunluk ve açık havaya erişim imkânlarından dolayı müstakil bahçeli evler önceki yıllara göre daha çok tercih edilmeye başlanmıştır.

Pandemi dönemiyle apartman dairelerine sıkışan insanların kaçış olarak gördüğü bir kullanım şekli de müstakil bahçeli villalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısıtlamalardan kaynaklı hareketsiz yaşamın önüne geçebilecek spor aktiviteleri gerçekleştirme imkânı sunan müstakil bahçeler yeri geldiğinde piknik yapılabilen rekreasyon alanlarına dönüşebilmektedir. Fiziki mesafenin korunabilmesi amacıyla komşuluk ilişkilerinin bahçelerde gerçekleştirilmesi sosyal işlev yönünden de pozitif imkânlar sunabilmektedir.

Müstakil bahçeli konutlarda yaşamayı tercih eden katılımcıların eğitim seviyelerinin ve gelir seviyelerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ekonomik durumun peyzaja ve doğaya erişim taleplerinde en önemli unsur olduğu düşünülmektedir.

Müstakil bahçeli konutları tercih edenlerin çoğunluğunu aileler oluşturmaktadır.

Müstakil bahçelerde 1-11 saat arasında değişen farklı kullanım sürelerinin bulunması açık havada zaman geçirmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Pandeminin başlamasıyla birlikte yaşam alanı olarak konutlar, en çok vakit geçirilen mekânlar haline geldiğinden katılımcılardan alınan veriler incelendiğinde, daha önce müstakil bahçeli konutlarda yaşamayı düşünmeyenlerin bile pandeminin etkisiyle müstakil bahçeli konutlara olan taleplerinde artış olduğu belirlenmiştir. Bu artışın nedenlerinin başında COVID-19 pandemisi gelmekle birlikte, hastalığına yakalanma halinde açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğu düşüncesi de etkili olmuştur.

Bireysel bahçe kullanımının ve açık havaya erişimin mümkün oluşu insanların konut tercihini etkilemiştir. Yaşam alanı olarak ev en çok vakit geçirilen mekânlar haline geldiğinden katılımcılardan alınan verilere bakılarak daha önce müstakil bahçeli konutlarda yaşamayı düşünmediği halde pandeminin de etkisiyle müstakil bahçeli konutlara olan taleplerinde artış gösterdiği belirlenmiştir.

Katılımcıların müstakil bahçeli konutta oturması ile COVID-19'a yakalanmama durumu arasında bir ilişki olduğu hakkında net bir sonuca ulaşılamamış olsa da, genel düşünce hane halkı veya hane halkından herhangi birisinin hastalığa yakalanma durumunda müstakil bahçeli evlerinin tedavi sürecine olumlu etkisi olduğu veya olacağı yönündedir. Bahçe kullanımlarında normal bir apartman dairesinde evde yapılan oturma-dinlenme, yeme-içme, bahçe işleri gibi günlük eylemlerin müstakil evlerde bahçede yapıldığı görülmüştür.

İnsanlar yaratılışları itibariyle doğa ile uyumlu yaşamaya meyilli sosyal varlıklardır. Kentlerin yaşam koşullarının sıkıntılı olması ile birlikte aylarca evlerde kapalı ortamda kalmaya mecbur kalan insanlar bazı alışkanlıklarını değiştirmişlerdir. İnsanların ruh ve beden sağlıklarını korumak adına yapmış oldukları tercihleri bu çalışma ile ele alınmış ve çalışma doğrultusunda bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu bağlamda kentlerde yeni planlamaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yüksek katlı apartmanlardan vazgeçilerek yatay mimariye ağırlık verilmeli ve hatta müstakil parseller küçük tutularak bile her ailenin kendine özel girişinin olduğu müstakil evler tasarlanmalıdır. Bu sayede müstakil evler lüks olmaktan çıkar ve daha çok insanın kendine ait bahçesinin olmasına imkân verilebilir. Bu amaçla yapılabilecek çalışmalardan biri olarak idari ve yerel yönetimler yapılaşma şartlarını yenilemeli ve müstakil evlerin yapılmasını teşvik edecek çalışmalar yapmalıdır.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Covid-19 Pandemisi Sürecinde İnsanların Doğa ve Peyzaja Erişim Taleplerinin Tespiti" başlıklı tezden üretilmiştir. Tez çalışması, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinasyon Birimi tarafından FLY-2021-9212 FLY-2021 kodlu, "Covid-19 Pandemisi Sürecinde İnsanların Doğa ve Peyzaja Erişim Taleplerinin Tespiti" başlıklı Lisansüstü Araştırma Projesi olarak desteklenmiştir.

KAYNAKLAR

- Ak, Ö. (2020). Soğuk Algınlığından Ölümcül Salgına! Küresel Kabus: Coronavirüs ve COVID-19. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 12-27.
- Akdağ, D. (2023). Tarihsel Süreçte Salgınların Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri (Master's thesis, Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü).
- Anonim (2023). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://erzurum.ktb.gov.tr/TR-56063/cografya.html> (Erişim Tarihi: 04.04.2023)
- Arın Ensarioğlu, S. (2021). COVID-19 Salgını Sonrasında Yapılı Çevrenin Fiziksel ve Kavramsal Dönüşümü Üzerine Öngörüler. *İdeal Kent, COVID-19 Özel Sayısı*, 12: 10-45.
- Bereitschaft, B. Scheller, D. (2020). How Might the COVID-19 Pandemic Affect 21st Century Urban Design, Planning, And Development? *Urban Science*, 4(56): 2-22.
- Bayazıt, E., Kısakürek, Ş. (2022). Pandemi Sürecinde Yeşil Altyapı Bileşenleri Olarak Konut Yeşil Alanlarının Sosyal Açısından Değerlendirilmesi. *ArtGRID-Journal of Architecture Engineering and Fine Arts*, 4(2): 205-221.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Capolongo, S., Rebecchi, A., Buffoli, M., Appolloni, L., Signorelli, C., D'alessandro, D. (2020). COVID-19 and Cities: from Urban Health strategies to the pandemic challenge. *A Decalogue of Public Healthopportunities. Acta Biomadica*, 91: 13-22.
- Ekenyazıcı Güney, E., Tulum, H. (2021). 19. Yüzyıldan 2020'ye İdeal Ev Kavramı: COVID-19 Sürecinin Etkilerine İlişkin Bir Okuma. *Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 16(32): 337-359.
- Dietz, L., Horve, P. F., Coil, D. A., Fretz, M., Eisen, J. A., Van Den Wymelenberg, K. (2020). 2019 Novel Coronavirus (COVID-19) Pandemic: Built Environment Considerations to Reduce Transmission. *Msystems*, 5(2): 1-13.
- Dindar, D., Yardımcı, Y., Sezer, F. Ş. (2023). Covid 19 Pandemisi Sonrası Parkların Kullanıcı Memnuniyeti Açısından Değerlendirilmesi: Bursa/Nilüfer Örneği. *Karesi Journal of Architecture*, 2(1): 1-16.

- Doğanay, G., Çopur, Z. (2020). Yaşlı nüfusun COVID-19 salgınına ilişkin görüşleri: Giresun ili örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, (76), 59-74.
- Gönen, T., Çetinkaya, E. (2021). COVID-19 Salgınının Konut Tercihlerine Etkisi. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 25-33.
- Güney Yüksel, F. C. (2022). Pandemi ile Değişen Konut İç Mekanını Yeniden Düşünmek. *Online Journal of Art & Design*, 10(2).
- İslamoğlu, H., 2003. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım.
- Kahraman, B., Uğur, T. D., Girgin, D., Koçak, A. B. (2021). Covid-19 döneminde yaşlı olmak: 65 yaş ve üzeri bireylerin pandemi sürecinde yaşadığı sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39(1), 124-143.
- Kılıç, Ü. (2023). Covid 19 pandemi sürecinin inşaat sektörüne etkileri (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Lehberger, M., Kleih, A.K., Sparke, K. (2021). Self-reported well-being and the importance of green spaces-a comparison of garden owners and non-garden owners in times of COVID-19. *Landsc. Urban Plan.* 212. <https://doi.org/10.1016/j.lurbplan.2021.104108>.
- Memiş, L., Düzgün, S., Köseoğlu, S. (2023). Covid-19 Salgını, Tersine Göç ve Köy Yerleşimleri: Muhtarlaraya Yönelik Bir Araştırma. *Amme İdaresi Dergisi*, 56(2).
- Newman, P. Soderlund, J. (2015). Biophilic architecture: A review of the rationale and outcomes. *AIMS Environ. Sci.*, 2: 950–969
- Okumuş, E. (2021). Covid-19 küresel salgın sürecinde ev ve aile. *Mevzu–Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 89-117.
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdevecioğlu, E., Özçelik, S., Kaya, B., Aydemir, E. N., Bilgiç, S. (2022). Pandemi Dönemlerinde Konutların Terapötik Davranışları Üzerine Bir İnceleme. *Mimarlık ve Yaşam*, 7(1), 433-447.
- Tayanç, M., Tayanç, A. (2022). Mekân Ve Pandemi: Değişen Roller ve Dönüşen Evin Halleri, “Mekân ve Pandemi: Değişen Roller ve Dönüşen Evin Halleri”. *HABİTUS Toplum Bilim Dergisi*, 3, 71-96.
- Peters, T., Halleran, A. (2021). How our homes impact our health: using a COVID-19 informed approach to examine urban apartment housing. *Archnet-IJAR: International journal of architectural research*, 15(1): 10-27.
- Putra, B. D. (2020). “Stay at Home” for Addressing COVID-19 Protocol: Learning from the Traditional Balinese House. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*, 15(1): 64-78.
- Saeedi, I., Dabbagh, E. (2021). Modeling the relationships between hardscape color and user satisfaction in urban parks. *Environment, Development and Sustainability*, 23(4): 6535-6552. <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00866-z>
- Şolt, H. B. H. (2021). Covid-19 pandemisinde kentlerde yaşanan değişimler ve kentsel hizmetler. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(15): 2148-1415.
- Şumnu, U. (2020). Hayat Eve Sığar mı? COVID-19 ve Mimarlığın Bağışıklık Sistemi. *Mimarlık*, 413(3): 34-39.
- Tekin, A. (2021). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Ekonomik Sonuçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(40): 330-355.
- Tosun, E. K., Fırat, Z. (2012). Kentsel Mekândaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği. *Business and Economics Research Journal*, 3(1): 173-195.
- Tufan, İ., Koç, O., Dere, B., Gürdal, F. Y., Ayan, F. S., Özgür, Ö., Başbüyük, G.Ö., Başbüyük, H. H. (2020). Yaşlıların “Sokağa Çıkma Yasağı” Üzerine Görüşleri: Telefon Anketi. *Geriatric Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-59.

Yazıcıoğlu, Y. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Yayıncılık, Ankara.

Zeybek, Z., Bozkurt, Y., & Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37), 304-318.